

ПРОУЧВАНЕ ВЪЗПРИЯТИЯТА НА СТУДЕНТИ ПЕДАГОЗИ ЗА КАЧЕСТВО НА ОНЛАЙН КУРСОВЕ ПО ВРЕМЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19

Доц. Светлана Ангелова

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ – Филиал Враца

Доц. Евгения Тополска

Нов български университет

Резюме. В отговор на промените, съпътстващи пандемията COVID-19, и на необходимостта от осъществяване на преход от присъствено към дистанционно обучение във висшите училища, статията представя резултати от проучване възприятията на студенти педагози за качеството на онлайн курсове. Целта на настоящата статия е да бъдат проучени възприятията на студенти педагози – бъдещи детски и начални учители, за качеството на онлайн курсовете „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“ и „Екологично възпитание“ по време на пандемията COVID-19. Проучването е проведено със 107 студенти педагози от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ – Филиал Враца, през месец юни на акад. 2020/2021 г. след приключване на онлайн обучението през летния семестър. Инструментът за събиране на данни е разработения от A. Young и C. Norgard структуриран въпросник с айтеми от затворен тип, приложен тук в адаптирана версия и предоставен на респондентите чрез линк за достъп. Резултатите от проучването показват, че студентите имат положителни възприятия за качеството на онлайн курсовете, като цяло. Необходимо е обаче още повече да бъдат насърчавани да са активно участващи в онлайн курсовете, в това число, като се включват в онлайн дискусии, в други проактивни взаимодействия, също както и в изпълнението на разнообразни задачи, свързани с оценяването, отчитайки важността на целите. Независимо от изхода на кризата, породена от пандемията COVID-19, усилията в посока качество на онлайн курсовете и съответстващите възприятия на студентите ще продължават да бъдат на фокус, защото настъпилите промени в учебната среда придобиват все по-устойчив характер и бъдещето на образованието във висшите училища следва да се адаптира към тези промени.

Ключови думи: възприятие; качество на онлайн курс; студенти педагози; COVID-19 пандемия

1. Въведение

В условията на все по-глобализацията се достъп до качествено образование висшето образование в Р България е поставено в режим на конкуренция с университети от цял свят. Страната ни полага усилия за ограничаване „износа“ на умове в други университети, като се стреми да предложи качество на подготовката на своите студенти, защото именно качеството ще повлияе върху техните бъдещи професионални изяви и успешното им адаптиране към пазара на труда. Тези тенденции се следват и в настъпилата кризисна ситуация, предизвикана от пандемията COVID-19. Висшите училища у нас трябваше да реструктурират своите учебни дисциплини в онлайн курсове, продължавайки да се стремят да предоставят качествена образователна услуга и предвид неяснотата колко дълго ще продължи пандемията. От друга страна, на студентите, без съмнение, е необходимо да се предоставя качествено образование независимо от пандемичните условия, в които учат (Gewin 2020, Baczek et al. 2021). Пример за усилия в тази посока е създаването на уеббазиран модул за скрининг на студенти като част от персонализирана система за обучение (Zlatarov et al. 2021)

Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ чрез Филиала си във Враца не направи изключение и последва очертаните тенденции. Извънредната ситуация, породена от пандемията COVID-19, постави още по-категорично прилагането на политиките по качество на онлайн курсовете съобразно изискванията на Университета, на Центъра по управление на качеството, на Центъра за дистанционно обучение, също както и на други структури и звена. Университетът включи в обхвата си широка гама от дейности и процеси в различни области на обучението, в това число и в област „Педагогически науки“. В настъпилата кризисна ситуация съотнасянето на дейностите и процесите към онлайн курсовете „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“ и „Екологично възпитание“ като базисни бакалавърски курсове, изучавани от студенти педагози във Филиал Враца, постави във фокус възприятията за качество на студентите – бъдещи детски и начални учители. Имаме предвид, че именно възприятията определят мотивацията и ангажираността на студентите към ученето, подпомагат разгръщането на потенциала им. А това са все предпоставки за тяхната успешна адаптация към новите образователни реалности „тук“ и „сега“, но за професионалната им реализация и в бъдеще.

2. Цел на проучването

Целта на настоящата статия е да бъдат проучени възприятията на студенти педагози за качеството на онлайн курсовете по „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“ и „Еко-

логично възпитание“ в условия на пандемията COVID-19. Като базирани на опита, нагласите, вярванията, убежденията, удовлетвореността и комфорта с технологиите (Schat 2014; Schat, 2016; Rodriguez, Ooms, Montañez 2008; Kulal & Nayak 2020; Khanal 2021; Muthuprasad et al. 2021), възприятията на студентите се определят съобразно критериите за качество на онлайн курса, а именно: (1) цели на обучението; (2) технологии и структура: контекст, организация и среда; (3) ресурси за обучението, материали и съдържание; (4) субектни взаимодействия, отношения; (5) резултати от обучението, оценяване (Ternus, Palmer & Faulk 2007; Aman 2009; Peycheva-Forsyth 2004; Angelova 2021). Конкретните изследователски въпроси в проучването са:

1. Какви са възприятията на студентите педагози за всеки от критериите за качество на онлайн курсовете, както и за качеството на курсовете, като цяло?

2. Предвид очертаващата се устойчивост на промяната в учебната среда в бъдеще, кои са онези критерии за качество на курсовете, към които възприятията на студентите са по-слабо положителни или отрицателни в сравнение с останалите критерии и по отношение на които онлайн курсовете следва да се адаптират?

3. Инструментарий и параметри на проучването

Изследването е проведено през месец юни на акад. 2020/2021 г. след приключване на онлайн обучението през летния семестър със 107 студенти педагози – бъдещи детски и начални учители, от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ – Филиал Враца, които съставляват обща извадка в изследването. Разпределението им по бакалавърски програми, курсове и дисциплини е представено в таблица 1.

Таблица 1. Разпределение на респондентите по бакалавърски програми, курсове и дисциплини

Бакалавърска програма, курс	Брой студенти	Онлайн курс по дисциплина
„Предучилищна и начална училищна педагогика“, III курс	34	„Методика на обучението по човек – природа и човек – общество“
„Предучилищна и начална училищна педагогика“, I курс	22	„Приобщаващо образование“
„Начална училищна педагогика и специална педагогика“, I курс	16	„Приобщаващо образование“
„Начална училищна педагогика и специална педагогика“, II курс	14	„Приобщаващо образование“
„Предучилищна и начална училищна педагогика“, II курс	21	„Екологично възпитание“

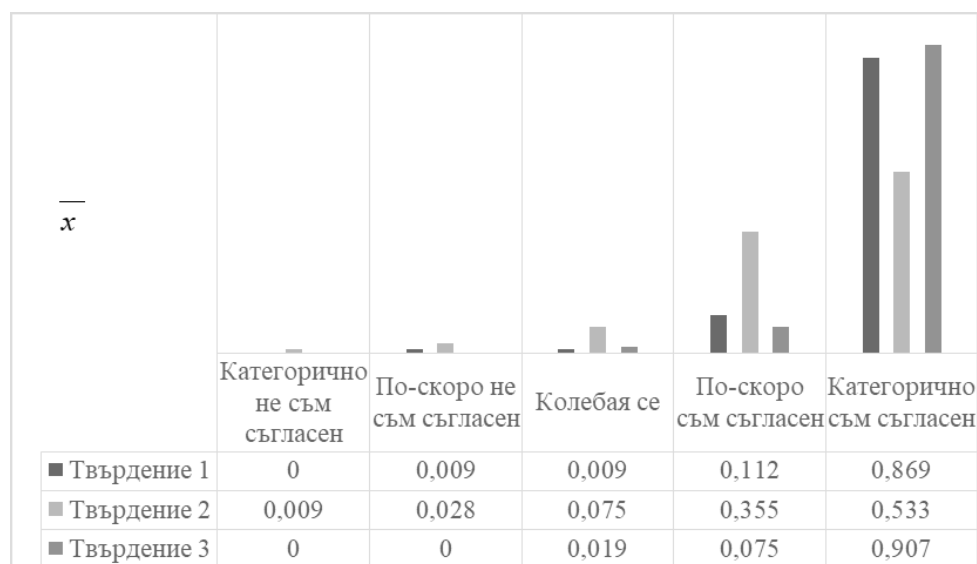
Съгласно действащия учебен план на Университета за бакалавърските програми „Предучилищна и начална училищна педагогика“ и „Начална училищна педагогика и специална педагогика“, дисциплините „Методика на обучението по човек – природа и човек – общество“ и „Приобщаващо образование“ са задължителни, а дисциплината „Екологично възпитание“ е избираема. В рамките на обучението през летния семестър към всяка от тях, представена чрез съответния онлайн курс, са приложени равнопоставено критериите за качество на курса и респ. събирането на данни в настоящото проучване е комплексно за трите онлайн курса.

Като инструмент за събиране на данни тук е използван разработеният от A. Young и C. Norgard структуриран въпросник (Young & Norgard 2006), приложен в адаптирана версия с 19 айтема от затворен тип. Структурираният въпросник е представен от общо шест модула, пет от които се отнасят до критериите за качество на онлайн курса, както следва: (1) цели на обучението; (2) технологии и структура: контекст, организация и среда; (3) ресурси за обучението, материали и съдържание; (4) субектни взаимодействия, отношения; (5) резултати от обучението, оценяване, а шестият модул предоставя (6) общи данни за студента. Възприятията на студентите за качество на онлайн курса се изследват, като се прилага 5-степенна Ликертова скала: „Категорично съм съгласен“, „По-скоро съм съгласен“, „Колебая се“, „По-скоро не съм съгласен“, „Категорично не съм съгласен“. Въпросникът бе достъпен за попълване от студентите онлайн чрез линк за достъп към платформата <https://docs.google.com/forms/> За анализ на резултатите и определяне нивото на възприятие на студентите за всеки модул се използва средна стойност ($\bar{x}$) на данните. Общата преценка за възприятията на студентите към качеството на онлайн курсовете се базира на сумарно представените резултати от твърденията, които съставляват всеки от модулите във въпросника, съответстващи на критериите за качество на онлайн курса. На основата на средните стойности като силно положителни възприятия на респондентите се определят съответстващите на степенята „Категорично съм съгласен“, а по-слабо положителните възприятия – на степенята „По-скоро съм съгласен“. Отрицателните възприятия респ. се определят чрез степените „Категорично не съм съгласен“ и „По-скоро не съм съгласен“. Степенята „Колебая се“ не попада в определяне нито на положителните, нито на отрицателните възприятия на студентите за качество на онлайн курсовете.

4. Резултати и обсъждане

В настоящото изследване са поканени да вземат участие 128 студенти. От тях се отзовават 107, които съставляват общата извадка. Резултатите от проучването на възприятията на студентите педагози за качеството на онлайн курсовете в условия на пандемията COVID-19 са представени по-долу в последователност, съобразно критериите за качество.

Критерият „Цели на обучението“ е зададен в анотацията на учебните програми към онлайн курсовете и е приложен чрез аналогичен модул в структурирания въпросник чрез следните три айтема (твърдения): 1. *За мен е важно целите на онлайн курса да бъдат зададени в началото на обучението и да са ясно описани.* 2. *За мен е важно целите на онлайн курса да са тясно свързани с моите нагласи.* 3. *За мен е важно целите на онлайн курса да подпомогнат моите учебни дейности.* Данните от изследването за тези твърдения са изобразени на фиг. 1.

Фигура 1. Резултати за критерий „Цели на обучението“

Резултатите показват, че средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите на студентите, които са категорично съгласни с това, че целите на онлайн курса е важно да бъдат зададени в началото на обучението и да са ясно описани (*твърдение 1*), е 0.869. Студентите, според които е важно целите на онлайн курса да подпомогнат учебните им дейности и затова са категорично съгласни с *твърдение 3*, са със средна стойност ($\bar{x}$) = 0.907. Средните стойности ($\bar{x}$) на отговорите „По-скоро съм съгласен“ на двете твърдения са съответно 0.112 за първото твърдение и 0.075 за третото твърдение, а средната стойност на колебаещите се и за двете твърдения е пренебрежимо малка – варира в границите от 0.075 до 0.009.

Тези високи резултати показват, че възприятията на студентите педагози за значимостта на целите на обучение в онлайн курсовете като част от спе-

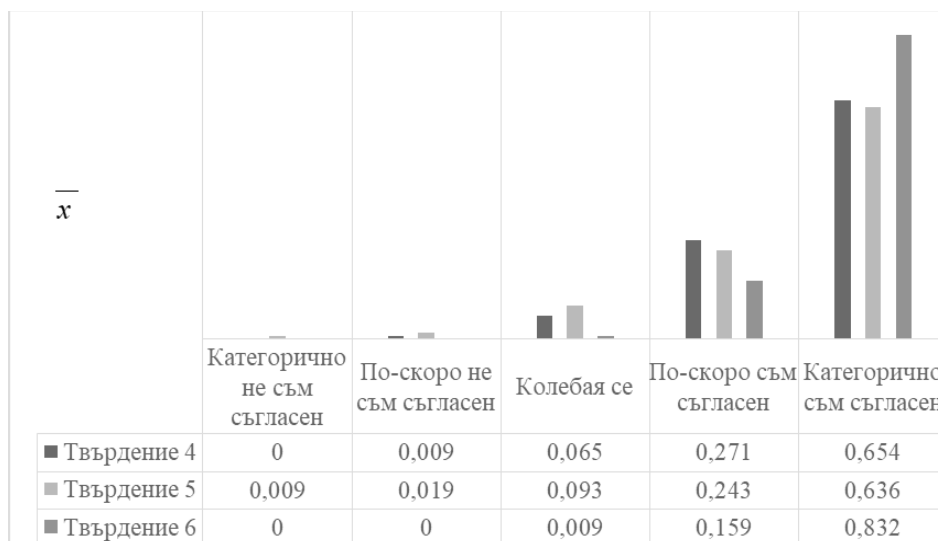
циално научната им подготовка по задължителните дисциплини „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“ и „Приобщаващо образование“, както и по избираемата дисциплина „Екологично възпитание“, са силно положителни, особено що се отнася до подпомагане на учебните им дейности. В условия на пандемията COVID-19 студентите ясно осъзнават и отчитат значимостта на целите по отношение на непосредствено произтичащите от тях учебни дейности, защото перспективата за тях е близка и имат достатъчно конкретни ориентири за тези дейности чрез целите. Тяхната ориентировъчна основа на дейността способства убежденията, вярванията, удовлетвореността и акумулирането на опита им. В качеството си на бъдещи учители, те споделят важността да бъдат компетентни в полето на интегративния теоретико-приложен и социално-културен характер на методиката на обучение по човек – общество и човек – природа, на приобщаващото образование за всяко дете в системата на предучилищното и началното училищно образование, на екологичното възпитание като базис за изграждане на връзката „дете – общество – природа“.

В рамките на критерия „Цели на обучението“ правят впечатление средните стойности ($\bar{x}$) на *твърдение 2*: 0.533 от студентите са категорично съгласни, че е важно целите на онлайн курса да са тясно свързани с нагласите им, 0.355 по-скоро са съгласни, 0.075 се колебаят, 0.028 по-скоро не са съгласни и 0.009 изцяло не са съгласни с това твърдение. Тези резултати показват, че преобладаващата част от студентите имат по-слабо положителни възприятия за това твърдение в сравнение с останалите две твърдения, други се колебаят или по-скоро не са съгласни с твърдението. Вероятните причини за наблюдаваните различия могат да бъдат търсени в това, че тези студенти не достатъчно отчетливо припознават връзката между целите на онлайн курса и нагласите си, не я определят като собствено значима, макар да са имали предварителни очаквания към курсовете. Предвид това, в бъдеще онлайн курсовете следва да се фокусират още повече върху определящата роля на целите като мотиви за дейност, върху изграждане на потребностно-мотивационната сфера на студентите и по този начин да способстват постигането на още по-високи академични резултати по отношение на усвояването на научното знание и формирането на компетентности като цяло.

Следващият модул във въпросника – „Технологии и структура“, се фокусира върху възприятията на студентите за контекста, организацията и средата на онлайн курсовете като изключително значими в прехода от присъствено към дистанционно обучение. Електронната среда, която Великотърновският университет структурира далеч преди пандемията COVID-19, бе използвана при всеки от онлайн курсовете „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“ и „Екологично възпитание“ чрез платформа, достъпна за преподаватели, студенти и служители на адрес:

<https://my.uni-vt.bg/>. Платформата предоставя множество инструменти и възможности за осигуряване високо ниво на комфорт на студентите с технологиите по отношение на структурата на онлайн курсовете, на дизайна, като цяло, което е безспорно важно за техните възприятия. По този начин се въздейства и върху опита, способстват се нагласите, убежденията, вярванията, удовлетвореността на студентите.

При разработването на курсовете се следва логиката на изискванията за качество към критерия „Технологии и структура“, съобразно спецификата на всеки от курсовете, на учебното съдържание, на ресурсите и материалите, на учебните дейности, представлявани чрез приложените методи и стратегии за активно учене, на методите за контрол и оценяване също. Във въпросника модулът е представен чрез следните три твърдения. *Твърдение 4: Предпочитам онлайн курсът да следва последователна структура в платформата, така че навигацията да не се променя при преминаването от един онлайн курс към друг. Твърдение 5: Предпочитам онлайн курсът да е много добре структуриран, подобно на присъствения курс (курсът „лице в лице“). Твърдение 6: Предпочитам онлайн курсът да е добре проектиран, с много добър дизайн.* Резултатите от тези твърдения са представени на фиг. 2:

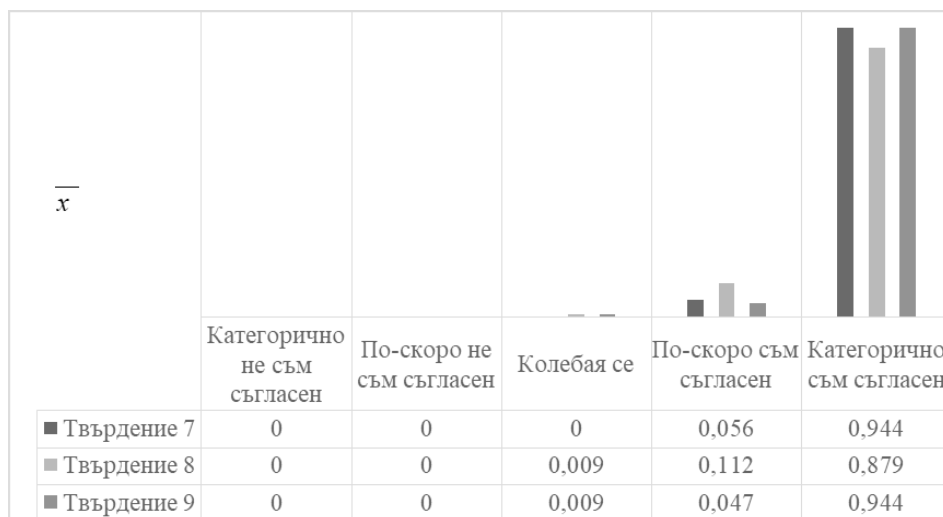
Фигура 2. Резултати за критерий „Технологии и структура“

Прави впечатление, че най-висока е средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите за *Твърдение 6* – 0.832 от студентите са категорично съгласни с твърдението. Този резултат може да бъде обяснен с това, че разработените онлайн

курсове „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“ и „Екологично възпитание“ се придържат към изискванията за проектиране, имат адекватен на целите на курса дизайн и това безспорно допринася за силно положителните възприятия на студентите към този критерий. Преобладаващата част от студентите оценяват високо факта, че курсовете отговарят на тези изисквания, а това безспорно способства нагласите и убежденията им за различните възможности, които им предоставят те по време на обучението. По този начин студентите се възползват успешно от структурата на курсовете, чувстват се удовлетворени и имат възможности за постигане на съответните подобаващи академични резултати. Средните стойности ($\bar{x}$) за твърдението по отношение на отговорите „По-скоро съм съгласен“ и „Колебая се“ са съответно 0.159 и 0.009. Влияние върху високите нива на положително възприятие към това твърдение има също административната и техническата подкрепа на студентите при използване на университетската платформа.

Резултатите по отношение на *Твърдение 4* и *Твърдение 5* са по-различни спрямо *Твърдение 6*: средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите „Категорично съм съгласен“ са съответно 0.654 и 0.636, на отговорите „Колебая се“ – 0.056 и 0.093, на отговорите „По-скоро не съм съгласен“ са съответно 0.009 и 0.019, на отговора „Категорично не съм съгласен“ за *Твърдение 5* са 0.009. Тези резултати показват, че за студентите промяната в навигацията на отделните онлайн курсове, както и структурирането им по подобие на курсовете „лице в лице“ не са в такава степен от значение и възприятията им по отношение на тези критерии за качество, базирани на предпочитанията им, са в диапазона от по-слабо положителни към колебаещи се до отрицателни. Влияние върху резултатите оказва и фактът, че част от студентите, с изкл. на първокурсниците, имат необходимия опит за работа с университетската платформа от предходните семестри, макар тя да не е използвана с максималните ѝ възможности в периода преди пандемията, предвид закономерностите на обучението „лице в лице“. От друга страна, в бъдеще, тези резултати следва да се имат предвид на фона на потребностите на студентите от комфорт по отношение на прилагането на технологиите, както и придобиването на опит с такъв тип курсове.

Модулът „Ресурси за обучение, материали и съдържание“ е следващ – отнася се до определяне възприятията на студентите по отношение на съответния критерий за качество. Представен е от твърденията: *7. Предпочитам ресурсите, материалите и съдържанието да са ясно структурирани и разнообразни*; *8. Предпочитам ресурсите, материалите и съдържанието да са ми на разположение за ползване през целия период на обучението*; *9. За мен е важно ресурсите, материалите и съдържанието да ми помогнат да се подготвя по дисциплината*. Резултатите от изследването по отношение на тези твърдения са изобразени на фиг. 3:

Фигура 3. Резултати за критерий „Ресурси за обучение, материали и съдържание“

Според резултатите възприятията на студентите, като цяло, към този критерий за качество на онлайн курсовете са силно положителни. Най-високи са средните стойности ($\bar{x}$) на отговорите „Категорично съм съгласен“ по отношение на *Твърдение 7* и *Твърдение 9*: по 0.944, а за *Твърдение 8* средната стойност ($\bar{x}$) е 0.879. Респективно, средните стойности ($\bar{x}$) на отговорите „По-скоро съм съгласен“ по отношение на *Твърдение 7* и *Твърдение 9* са 0.056 и 0.047, като за *Твърдение 8* средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите „По-скоро съм съгласен“ е 0.112. Колебаещите се студенти са пренебрежимо малко: ($\bar{x}$) за *Твърдение 8* и *Твърдение 9* е 0.009.

Обяснението за високите средни стойности на отговорите за съответстващия на критерия модул във въпросника е, че онлайн средата предоставя изключително добри възможности за разработване на ресурси, материали и съдържание в онлайн курсовете. Всъщност едно от основните предимства на онлайн обучението е използването на възможностите на електронната среда за създаването на разнообразни и ясно структурирани електронни продукти и онлайн курсовете „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „Приобщаващо образование“, „Екологично възпитание“ се възползват максимално от това – факт, който е високо оценен от студентите. Като конкретизация на научното знание, видеолекциите, мултимедийните презентации, уеббазираните ресурси, видеата, файловете с адекватно на целите съдържание, репрезентирани модели на обучение за детската градина и началното училище, предоставят изключително добри възможности да бъдат

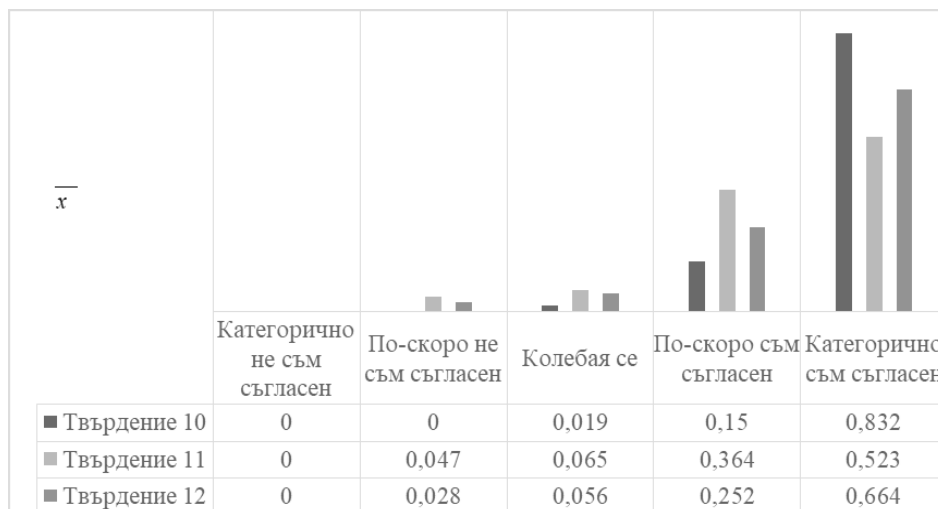
обхванати спецификите на знанието по всяка от дисциплините и към което възприятията на студентите се определят като силно положителни. Нагласите, убежденията, удовлетвореността и опитът на студентите се влияят също от комплекси със задачи, осигуряващи активностите на студентите по усвояване на научното знание като елемент на компетентностите – казуси, добри практики, материали за дискусии, за дебат, за SWOT анализ на факторите по прилагане на ИКТ в образованието по природни и обществени науки, както и в приобщаващото образование в детската градина и началното училище, делови игри и др. Ясната структура и разнообразието в курсовете очертават водещата съдържателна линия, така че на следващ етап да се трансформира в компетентностна перспектива съобразно зависимостите „научно знание (съдържание) – умение – компетентност“.

Паралелно с това, при създаването на съдържание, ресурси и материали се използва и друго предимство на онлайн обучението – това те да бъдат достъпни по всяко време и място, да са на разположение на студентите и след приключване на обучението, т.е. тази достъпност, съчетана с адекватността на съдържанието на целите на обучение в онлайн курса, във висока степен влияе върху положителните възприятия за качество на студентите. Подготовката по дисциплината на студентите във Филиал Враца на ВТУ е силно зависеща от достъпността им до съдържанието. Видно е, че ясната структура, разнообразието и достъпността на съдържанието, ресурсите и материалите допринасят за силно положителните възприятия на студентите, защото са в основата на добрата им подготовка. А това безспорно има потенциал да влияе върху академичните им постижения и съответните добри резултати на студентите.

Следващият модул във въпросника – „Субектни взаимодействия, отношения“, определя възприятията на студентите по отношение на аналогичния критерий за качество на онлайн курса. Формирането на компетентностите на студентите като бъдещи детски и начални учители в рамките на онлайн курсовете следва прилагането на стратегии и методи за активност на студентите в ученето, които да способстват тези процеси. Именно активността на студента го насочва в най-голяма степен към собственото му учене, към усвояването на научното знание, т.е. за формиране на компетентности. Решаването на казуси, работата с мисловни карти, брейнстормингът, участието в онлайн дискусии, в дебат, в проблемно базирано обучение, ролевите игри и симулациите се прилагат в условия на синхронно и асинхронно взаимодействие както между преподавателя и студентите, така и между самите студенти.

Какви са резултатите за възприятията на студентите за качество на онлайн курса по отношение на този критерий? Във въпросника модулът „Субектни взаимодействия, отношения“ е представен от следните твърдения: *10. Взаимодействието ми с преподавателя е особено важно; 11. Предпочитам лекционният онлайн курс да е дискуссионно ориентиран; 12. За мен е важно лек-*

ционният онлайн курс да ми предоставя възможност да общувам с моите състуденти. Резултатите от изследването по отношение на тези твърдения са представени на фиг. 4.

Фигура 4. Резултати за критерий „Субектни взаимодействия, отношения“

За *Твърдение 10* средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите „Категорично съм съгласен“ е 0.832, на отговорите „По-скоро съм съгласен“ е 0.150, на отговорите „Колебая се“ е 0.019. За *Твърдение 11* средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите „Категорично съм съгласен“ респ. е 0.523, на отговорите „По-скоро съм съгласен“ е 0.364, на отговорите „Колебая се“ е 0.065, на отговорите „По-скоро не съм съгласен“ е 0.047. За *Твърдение 12* резултатите са, както следва: средната стойност ($\bar{x}$) на отговорите „Категорично съм съгласен“ е 0.664, на отговорите „По-скоро съм съгласен“ е 0.252, на отговорите „Колебая се“ е 0.056, на отговорите „По-скоро не съм съгласен“ е 0.028.

Прави впечатление, че студентите имат силно положителни възприятия по отношение важността на взаимодействието си с преподавателя. Възприятията им кореспондират с усилията на преподавателя да оказва необходимата подкрепа на тяхната активност в обучението по дисциплината, като по този начин влияе върху нагласите, убежденията, вярванията, удовлетвореността и опита на студентите посредством онлайн комуникация, чат-форуми, имейл кореспонденция чрез университетската платформа и използването на различни приложения. Въпреки взаимодействието и оказваната подкрепа на студентите от страна на преподавателя обаче възприятията на преобладаващата част от тях за това лекционният курс да е дискуссионно ориентиран, са значително

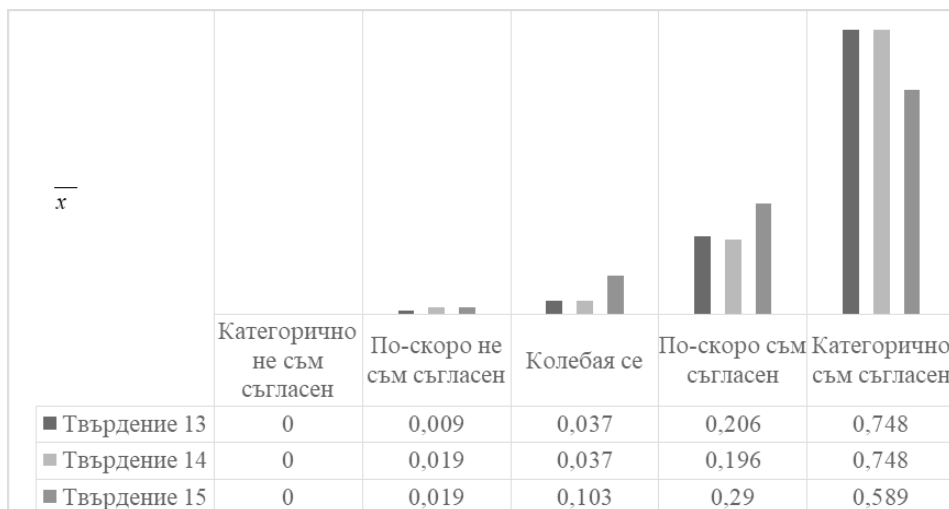
по-слабо положителни в сравнение възприятията им за останалите твърдения от модула. В подкрепа на извода е и фактът, че останалата част от студентите се колебаят, а има и такива, които по-скоро не са съгласни с това курсът да е дискуссионно ориентиран. Тези резултати показват недостатъчните възможности на дистанционното обучение за компенсиране на „живото“ („лице в лице“) взаимодействие между студентите. В бъдеще следва да се търсят още повече възможности и пътища в технологично отношение за насърчаване активността на студентите при подкрепящата роля на преподавателя, за да се повлияят в по-висока степен техните предпочитания и нагласи, отнасящи се до активността им в ученето, в това число и чрез участие в дискусии.

Накрая, критерият „Резултати от обучението, оценяване“, представен чрез съответния модул във въпросника, определя резултатността като степен на усвояване на научното знание и елемент на компетентностите. За студентите това е особено важен критерий за качеството на онлайн курса – техните очаквания са, че въпреки кризата по време на пандемията COVID-19 трансформирането на обучението им от присъствено в онлайн ще бъде осигурено и с адекватни методи за оценяване. Прилаганите методи за оценяване, сред които писане на есе, решаване на изследователски задачи, решаване на тестове, на различни типове рефлексивни задачи, сред които портфолио на студента, изработване на 3D модели, постери и т.н., имат своя ценен принос тук. Така зависимостта „цели на обучението – технологии и структура: контекст, организация и среда – ресурси за обучение – материали и съдържание – субектни взаимодействия, отношения – резултати от обучението, оценяване“ придобива завършеност, цялост и възприятията на студентите се влияят от това.

За определяне на възприятията към критерия за качество на онлайн курса „Резултати от обучението, оценяване“, представен чрез съответния модул във въпросника, студентите са изразили мнение по следните твърдения: 13. *За мен е важно оценяването ми в този онлайн курс да е по ясни критерии;* 14. *За мен е важно задачите, свързани с оценяването ми, да са тясно свързани с целите на курса;* 15. *Предпочитам задачите, свързани с оценяването ми в курса, да са разнообразни.* Резултатите от изследването по отношение на тези твърдения са изобразени на фиг. 5.

Според резултатите най-висока средна стойност ($\bar{x}$) на отговорите е за *Твърдение 13*. Разработените онлайн курсове предоставят ясни критерии за оценяване на резултатите от обучението още в началото на семестъра и това безспорно определя по-силно положителните възприятия на студентите към оценяването. Преобладаващата част от респондентите, изучаващи онлайн курсовете в съответните бакалавърски програми, оценяват високо факта, че чрез критериалната оценъчна рамка яснота и по този начин се ориентират в обективността на оценяването – средната стойност ($\bar{x}$) за твърдението „Категорично съм съгласен“ е 0.748. Студентите оценяват важността на този кри-

терий за качество и на тази основа изграждат убеждения и вярвания, че само когато имат зададени ясни ориентири в оценяването, могат да бъдат обективно оценявани и насърчавани за постигането на високи академични резултати.

Фигура 5. Резултати за критерий „Резултати от обучението, оценяване“

Средните стойности ($\bar{x}$) за твърдението по отношение на отговорите „По-скоро съм съгласен“ и „Колебая се“ са респ. 0.159 и 0.009. Но извън собствено отправени към критерия за качество „Резултати от обучението, оценяване“, силно положителните възприятия на студентите тук са резултат от представената цялостна концепция за качество на онлайн курса, базирана на влиянието на всеки един от критериите и взаимодействието им по посока „качество на курса“. Това обяснява идентичните силно положителни възприятия на студентите към *Твърдение 14*: прецизно формулираните цели са отправен, ключов критерий за качеството на онлайн курса, определят резултатите от обучението в частност и възприятията на студентите се влияят изключително от този факт: средната стойност ($\bar{x}$) на тези, които заявяват категоричното си съгласие, е 0.748, на по-скоро съгласните с твърдението е 0.196, на колебаещите се е 0.037, на по-скоро несъгласните е 0.019.

Според данните по-слабо положителни са възприятията на студентите за *Твърдение 15*: средната стойност ($\bar{x}$) за твърдението „Категорично съм съгласен“ е 0.589, на „По-скоро съм съгласен“ е 0.290, на „Колебая се“ е 0.103, на „По-скоро несъгласен“ е 0.019. Разнообразието от задачи има за цел да предостави повече и различни възможности за изява на студентите, в това число с акцент върху личния им избор. От друга страна, приложените изисквания

в онлайн курсовете към различните типове задачи за оценяване, като напр. участието в онлайн дискусии, писането на есе, привеждането на аргументи за защита на мнение, разнопосочността на споделяни становища и идеи, изборите на алтернативи и т.н., вероятно създават недостатъчно увереност у част от студентите, което обяснява по-слабо положителните им възприятия. Респ. привеждането на аргументи за защита на мнение, разнопосочността на споделяни становища и идеи, изборите на алтернативи генерира у тях по-слабо положителни нива на възприятие към критерия за качество „Резултати от обучението, оценяване“.

Последната част от въпросника съдържа групи въпроси, чрез които се цели да се съберат общи данни за изследваната извадка: възраст, пол, бакалавърска програма, курс, дисциплина. Данните за извадката, предоставящи информация за бакалавърската програма, курса и дисциплината, вече бяха представени в таблица 1, а данните за възрастта и пола на студентите са представени в таблица 2.

Таблица 2. Разпределение на респондентите по възраст и пол

Възраст – брой респонденти					Пол – брой респонденти	
19 – 25 г.	25 – 30 г.	30 – 35 г.	35 – 40 г.	Над 40 г.	Жена	Мъж
54	15	19	13	6	105	2

Прави впечатление, че изследваната извадка от 107 респонденти се състои предимно от жени на възраст между 19 и 25 години. Възрастта на студентите варира в широки граници, сред причините за което е и повишеният интерес към учителската професия, наблюдаван през последните години във връзка с възможностите за реализация у нас, материалните и нематериалните стимули и т.н. От друга страна, се очертава силно феминизиран профил на студентите – бъдещи детски и начални учители. Следва да се има предвид, че половоролевите поведенчески модели влияят върху възприятията за качество на онлайн курса на студентите по отношение на определени критерии, сред които „Субектни взаимодействия, отношения“, респ. „Резултати от обучението, оценяване“ (Kurczynski et al. 2014; Morante et al. 2017).

Сравнителният анализ на резултатите от изследването показва, че не се очертава отделен критерий или група от критерии, към които студентите педагози да имат отрицателни възприятия, основани на твърденията „Категорично не съм съгласен“ и „По-скоро не съм съгласен“. Въз основа на представените данни може да се обобщи, че бъдещите детски и начални учители имат положителни възприятия, като цяло, за качеството на онлайн курсовете по „Методика на обучението по човек – общество и човек – природа“, „При-

общаващо образование“ и „Екологично възпитание“. Тази обща преценка се базира на сумарно представените резултати от твърденията, които съставляват всеки един от модулите във въпросника, съответстващи на критериите за качество на онлайн курса, както следва: „цели на обучението“, „технологии и структура: контекст, организация и среда“, „ресурси за обучение, материали и съдържание“; „субектни взаимодействия, отношения“ и „резултати от обучението, оценяване“. Едновременно с това, студентите е необходимо още повече да бъдат насърчавани да са активни участници в обучението по всеки от онлайн курсовете, в това число, като се включват в онлайн дискусии, в други проактивни взаимодействия, както и в изпълнението на разнообразни задачи, свързани с оценяването, припознавайки важността на целите. Това безспорно ще способства в още по-голяма степен положителните възприятия на студентите за качество на онлайн курсовете и предвид влиянието на качеството върху техните нагласи, убеждения, вярвания, удовлетвореност, опит.

Заклучение

Независимо от изхода от кризата, породена от пандемията COVID-19, изискванията към качеството на онлайн курсовете и съответстващите възприятия на студентите ще продължават да бъдат на фокус във висшите училища. В бъдеще студентите ще бъдат обучавани в различни от традиционните среди независимо от проблемите, свързани с кризата с COVID-19, и университетите трябва да са готови да се справят с това предизвикателство. Онлайн курсовете е необходимо да са гъвкави и иновативни съгласно изискванията за качество, а преподавателите – готови да обучават студентите си, за да отговорят на потребностите на пазара на труда по отношение на добре подготвени кадри, каквито безспорно трябва да са съвременните учители.

REFERENCES

- AMAN, R., 2009. *Improving student satisfaction and retention with online instruction through systematic faculty peer review of courses*. Ph.D. thesis, Oregon State University.
- ANGELOVA, S., 2021. Development of student teachers' satisfaction with e-learning science courses. *Applications of Mathematics in Engineering and Economics (AMEE'20) AIP Conf. Proc.* **2333**, 050011-1–050011-9
- BACZEK, M., ZAGANCZYK-BACZEK, M., SZPRINGER, M., JAROSZYNSKI, A., WOZAKOWSKA-KAPŁON, B., 2021. Students' perception of online learning during the COVID-19 pandemic A survey study of Polish medical students. *Medicine*, **100**(7), 1 – 6.
- GEWIN, G., 2020, Five tips for moving teaching online as COVID-19 takes hold. *Nature* **580**, 295 – 296.

- KHANAL, R., 2021. Crisis Pedagogy: Student Perceptions of Pedagogical Transition Amidst the COVID-19. *Pedagogical Research*, **6**(2), 1 – 14.
- KULAL, A., NAYAK, A., 2020. A study on perception of teachers and students toward online classes in Dakshina Kannada and Udupi District. *Asian Association of Open Universities Journal*, **15**(3), 285 – 296.
- KUPCZYNSKI, L. BROWN, M., HOLLAND, G., URIEGAS, B., 2014. The Relationship between Gender and Academic Success Online. *Journal of Educators Online*, **11**(1), 1 – 14.
- MORANTE, A., DJENIDI, V., CLARK, H., WEST, S., 2017. Gender differences in online participation: examining a History and a Mathematics Open Foundation online course. *Australian Journal of Adult Learning*, **57**(2), 266 – 293.
- MUTHUPRASAD, T., AISWARYA, S., ADITYA, K., JHA, K. 2021. Students' perception and preference for online education in India during COVID -19 pandemic. *Social Sciences & Humanities Open*, **3**(1), 1 – 11.
- PEYCHEVA-FORSAYT, R., 2004. *Kachestvo na obuchenieto na nivo kurs, programa, modul*. Available from: <http://e-phd.uni-sofia.bg/qualityofeducation.pdf> [viewed 25 May 2021] (in Bulgarian).
- RODRIGUEZ, M., OOMS, A., MONTAÑEZ, M., 2008. Students' Perceptions of Online-learning Quality given Comfort, Motivation, Satisfaction, and Experience. *Journal of Interactive Online Learning*, **7**(2), 105 – 125.
- TERNUS, M., PALMER, K., FAULK, D., 2007. Benchmarking Quality in Online Teaching and Learning: A Rubric for Course Construction and Evaluation, *The Journal of Effective Teaching*. **7**(2), 51 – 67.
- TOPOLSKA, E., ANGELOVA, S., 2019. Kontsepti za profesionalno-prakticheskata podgotovka na stazhant-uchiteli. *Pedagogika-Pedagogy*. **91**(7), 963 – 981 (in Bulgarian).
- SCHAT, S., 2014. Exploring the Relationship between Perception and Education: Rediscovering Perceptual Theory and Its Impact on Teaching and Learning. *Canadian Society for the Study of Education*, 1 – 25.
- SCHAT, S., 2016. The Communication of Care and School Success: Exploring the Link between Care Theory and Invitational Theory. *Journal of Invitational Theory and Practice*. **22**, 7 – 23.
- YOUNG, A., NORGARD, CH., 2006. Assessing the quality of online courses from the students' perspective. *Internet and Higher Education*. **9**(2), 107 – 115.
- ZLATAROV, P., IVANOVA, E., IVANOVA, G., DONCHEVA, J., 2021. Design and Development of a Web-based Student Screening Module as Part of a Personalized Learning System. *TEM Journal*. **10**(3), 1454 – 1460. ISSN 2217-8309, DOI: 10.18421/TEM103-58, August 2021.

A STUDY OF THE PEDAGOGY STUDENTS' PERCEPTIONS TOWARD ONLINE COURSES' QUALITY DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract. The article presents the results of a study of students' perceptions of the online courses' quality in response to the changes accompanying the COVID-19 pandemic and the need to make the transition from face-to-face to distance learning in higher education. This article aims to survey the pedagogy students' perceptions – these future pre-school and primary school teachers towards the quality of online courses “Didactics of human – society and human – nature”, “Inclusive education” and “Ecological education” during the COVID-19 pandemic. The survey was conducted with 107 future teachers at Veliko Tarnovo University “St. St. Cyril and Methodius” – Vratsa Branch in June after the completion of the online courses in the summer semester during the academic year 2020/2021. The data collection tool is a structured questionnaire developed by A. Young and C. Norgard with closed-ended items used in this survey in an adapted version and provided to respondents via an access link. In general, the results of the survey show that students have positive perceptions about the quality of online courses. However, they need to be encouraged to be active participants in each of the online courses, including by engaging in online discussions, other proactive interactions as well as performing a variety of assessment tasks, recognizing the importance of goals. Regardless of the outcome of the crisis caused by the COVID-19 pandemic, efforts towards the quality of online courses and the corresponding perceptions of students will therefore continue to be the focus, as changes in the learning environment become more sustainable and the future of higher education should adapt to these changes.

Keywords: perception; quality of online course; student teachers; COVID-19 pandemic

✉ **Dr. Svetlana Angelova, Assoc. Prof.**

ORCID ID: 0000-0003-4150-9594

Department of Pedagogy Faculty of Education

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo – Vratsa Branch

59, Mito Orozov Blvd.

3000 Vratsa, Bulgaria

E-mail: s.angelova@ts.uni-vt.bg

✉ **Dr. Evgeniya Topolska, Assoc. Prof.**

ORCID: 0000-0002-6878-4345

New Bulgarian University,

21, Montevideo Blvd.

1618 Sofia, Bulgaria

E-mail: e.topolska@nbu.bg